

Οι Βλάχοι, Ιστορία, Γλώσσα, Παράδοση (Ν. Κατσάνη)

Γράφει
ο Γιάννης
Τσιαμήτρος
εκπ/κός-
χοροδι-
δάσκαλος

Σε προηγούμενα σημειώματά μας μιλήσαμε για τις απόψεις γλωσσολόγων και ιστορικών αλλά και δημοσιογράφων για την γλώσσα την ιστορία και την παράδοση των Βλάχων, απόψεις, που τις αντλήσαμε αυτούσιες από την βιβλιογραφία και τονίσαμε ότι θα εκφράσουμε όλες τις απόψεις.

Πιστεύουμε ότι κανένας, ως άτομο ή ως σύλλογος δεν έχει το ΜΟΝΟ-ΠΩΛΙΟ υποστήριξης της περισσότερο σωστής γνώμης και άποψης σχετικά με την ιστορία, την παράδοση των Βλάχων και με την διαχείριση της βλάχικης λαλιάς ή γλώσσας ή διαλέκτου ή ιδιώματος ή οπιδήποτε άλλο. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι φορείς, όπως η Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων έχει μεγαλύτερη αρμοδιότητα από ότι έχουν μεμονωμένα άτομα ή μεμονωμένοι σύλλογοι, (σε επίπεδο, όχι επιστημονικό, αλλά πολιτιστικό και πολιτικό θα μπορούσαμε να πούμε), να εκφράσει την συνιστώσα άποψη όλων των συλλόγων Βλάχων της Ελλάδας επάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Δεν μένει παρά και όλη η επιστημονική κοινότητα να εκφράσει την άποψη της σε σοβαρά συμπόσια και όχι μόνο σε μεμονωμένες επιστημονικές ανακοινώσεις, για να διαλευκανθεί το θέμα πιο διεξοδικά. Λέει, λοιπόν, ο κ. Κατσάνης στο βιβλίο του "Οι Βλάχοι, σελίδες από την ιστορία, την γλώσσα και την παράδοση, έκδοση UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσ/νίκη 2010":

«Ας επιχειρήσουμε μια αναδρομή στην ιστορία για να αποκαταστήσουμε ορισμένες αλήθειες που καταταλαιπώρησαν τους Βλάχους από τα μέσα του 19ου αιώνα.

Στα τέλη του 3π.χ. αιώνα στο χώρο της Βαλκανικής σημειώνονται γεγονότα που μελλοντικά θα παίξουν αποφασιστικό ρόλο για τον ελληνισμό και τη διαμόρφωση των Βαλκανικών γλωσσών. Με τους πολέμους εναντίον των Ιλλυριών, οι Ρωμαίοι βρίσκουν την αφορμή για την επέμβασή τους στο Βαλκανικό χώρο και την πραγματοποίηση των κατακτητικών τους σχεδίων.

Από τη στιγμή της παρουσίας των ρωμαϊκών στρατευμάτων στη χερσόνησο του Αίμου αρχίζει και η διείσδυση της λατινικής γλώσσας στον ελληνικό και βαλκανικό χώρο. Το 146 π.Χ. επίσημα η Ελλάδα υποτάσσεται στους Ρωμαίους και οργανώνεται ως Ρωμαϊκή επαρχία. Τα χρόνια περνούν και η πρωτεύουσα του Ρωμαϊκού κράτους μεταφέρεται στην Κωνσταντινούπολη. Η γλώσσα του στρατού, της δημόσιας διοίκησης, των δικαστηρίων και της αυτοκρατορικής αυλής είναι η λατινική, μολοντί ο λαός στην πλειοψηφία του είναι ελληνόφωνος. Η πάλη ανάμεσα στις δύο γλώσσες είναι άνιση γιατί η πολιτιστική υπεροχή του ελληνισμού διαφύλαξε το γλωσσικό του όργανο. Οι επιδράσεις στην ελληνική γλώσσα

από την λατινική είναι ελάχιστες και κυρίως αφορούν το λεξιλόγιο, ενώ οι απώλειες σε ομιλητές, όπως είναι οι Βλάχοι, δηλ. ΈΛΛΗΝΕΣ, που εκλατινίστηκαν, όχι σημαντικές.

Η εκλατινίση βρήκε πρόσφορο έδαφος σε απομονωμένους και ορεινούς πληθυσμούς που νωρίς ταύτισαν τη ζωή και τις ασχολίες τους με τη ρωμαϊκή διοίκηση και το στρατό καθώς ήταν υποκείμενοι στο ρωμαϊκό κράτος και συνεργάζονταν ως μεταφορείς και τροφοδότες, αποκομμένοι από κέντρα ελληνικής παιδείας και ακτινοβολίας.

Η χρήση της λατινικής στη δημόσια διοίκηση και στο στρατό κυριαρχεί μέχρι τις αρχές του δουμ.Χ. αιώνα. Σύμφωνα με τον Ιωάννη Λυδό (6ος αι.), βυζαντινό αξιωματούχο, η γλώσσα των δημοσίων υπαλλήλων αλλά και των πολιτών, σε μεγάλο βαθμό και στα μέρη του ελλαδικού χώρου, ήταν η λατινική. Ο Λυδός χαρακτηριστικά αναφέρει 'καίπερ Έλληνας εκ του πλείονος όντας τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή και μάλιστα τους δημοσιεύοντας'.

Πρώτος το 535 μ.Χ. ο Ιουστινιανός, όταν διατυπώνει ότι οι υπήκοοι δυσκολεύονται να κατανοήσουν τους νόμους του κράτους, που ήταν γραμμένοι στη λατινική, και αποφασίζει να τους μεταγλωττίσει: 'Ου του πατρώα φωνή (λατινική) τον νόμο συνεγράψαμε αλλά ταύτη τη κοινή τε και ελλάδι δια το πρόχειρον της ερμηνείας ώστε άπανσι είναι αυτόν γνώριμον'».

Έτσι φαίνεται ότι η παρουσία της λατινικής στον βαλκανικό και ελληνικό χώρο είναι μακρόχρονη και διαρκεί γύρω στους επτά αιώνες και σε όλο αυτό το διάστημα έχουμε αποφασιστικές γλωσσικές αλλαγές στις περιοχές αυτές. Η Ελληνική και η Λατινική κατορθώνουν να εξαφανίσουν τις δύο αρχαίες γλώσσες, την Ιλλυρική και την Θρακική. Στα βόρεια κυριαρχεί η λατινική και στα νότια η ελληνική. Ο Τσεχοσλοβάκος ιστορικός και πολιτικός Jirecek, με βάση τις αρχαίες επιγραφές (ελληνικές, λατινικές) και τις έρευνες του, έκανε αυτόν τον διαχωρισμό (βορά, νότου) και έτσι έχουμε την λεγόμενη γραμμή Jirecek, η οποία είναι ακόμα αποδεκτή από την επιστήμη της ιστορίας και της γλωσσολογίας.

Η γραμμή αυτή ξεκινάει από την Λισσό της Αλβανίας, περνάει βόρεια της λίμνης Αχρίδας, συνεχίζει προς τα Σκόπια, την Σόφια και καταλήγει στις εκβολές του Δούναβη. Έτσι ήταν γενικά τα πράγματα μέχρι την εισβολή των σλαβικών φύλων στην βαλκανική, όπου τα σλαβικά ιδιώματα εξαπλώνονται στην χερσόνησο. Από το γεγονός αυτό η λατινική υφίσταται την μεγαλύτερη συρρίκνωση. Από το λατινόφωνο τμήμα διασώθηκε η Δακορουμανική (σημερινή Ρουμανία), η περιοχή των Δαλματικών ακτών (Δαλματία) και μερικές νησίδες σε όλη την Βαλκανική, όπως οι Βλάχοι στην Ελλάδα και οι Βλάχοι των άλλων Βαλκανικών χωρών. Ειδικότερα η λατινική στην βαλκανική κληροδότησε τέσσερις γλώσσες, τις οποίες με ασφάλεια θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε αυτοτελείς γλώσσες (άποψη Ν. Κατσάνη). Αυτές είναι η Δακορουμανική (σημερινή Ρουμανική), η Κουτσοβλαχική, η Μογλενιτική και η Ιστρορουμανική.